



Datum

Centrum för hållbar stadsutveckling

Utvärdering av verksamheten efter tre års
projektfinansiering
VGR Analys 2023:51

Datum: 2023-08-23

Dokumentnamn: Urban Futures – Centrum för hållbar stadsutveckling. Utvärdering av verksamheten efter tre års projektfinansiering.

Diarienummer: Diarienummer.

Kontaktperson: Monica Emanuelsson / Åsa Rydin Svenberg, avdelning samhällsanalys

Telefon: 0705-281824 / 070-3940920

Telefon: monica.emmanuelsson@vgregion.se / asa.rydin@vgregion.se

Sammanfattning

Urban Futures - Centrum för hållbar stadsutveckling är en utveckling av forsknings- och kunskapscentrumet Mistra Urban Futures som startades 2010. Från och med 2020 delades den internationella plattformen och den lokala plattformen i Göteborg upp. Den senare blev Urban Futures - Centrum för hållbar stadsutveckling som bildades vid Göteborgs centrum för hållbar utveckling och ägs av Chalmers och Göteborgs universitet.

Syftet med utvärderingen är att utifrån satsningen som VGR medfinansierat beskriva och värdera genomförande och resultat. Totalt genomfördes 12 intervjuer med samordnarna från Urban Futures partnerorganisationer. En enkät till de projektledare som har koppling till centrumet gick ut i maj, där 5 av 14 valde att svara. Därtill har information hämtats i projekthandlingar och annan dokumentation.

Utmaning att mäta nyttan av en stödjande verksamhet

Ur en utvärderares perspektiv saknas en opartisk bedömning av centrets funktion och nytta. Det är problematiskt att mäta den upplevda nyttan hos samarbetspartners och/eller målgrupper. Enkätutskicket utgjorde ett försök till detta och även om det inkom intressanta synpunkter var antalet svarande relativt få och hade i flera fall koppling till centret på andra sätt än som externa projektägare.

En förflyttning mot målen snarare än måluppfyllelse

Målen med verksamheten är formulerade på ett sätt som gör det svårt att tala om måluppfyllelse. Det handlar till exempel om mål med fokus på att *utveckla* centrumet, dess former, processer samt metoder. Dock kan man konstatera att genomförandet på det stora hela har skett i linje med uppsatta mål, eller har bedrivits på ett sätt som skapat en förflyttning mot målen. Undantaget är målen som rör det internationella arbetet som man beslutat att prioritera ner.

Tydligare inriktning

Bilden som ges är att de tematiska spåren som skapats innebär en utveckling och ett förtydligande av vad Urban Futures ska fokusera på. Det är av fortsatt vikt att se på gränsytan till andra samverkansytor och gemensamma uppdrag som finns. Vilka aktiviteter ska då centrumet fokusera på? Ska man aktivt arbeta med projekt för att skapa en förändring eller ska man snarare jobba att förmedla kunskap från projekt? Här pågår ett arbete som är viktigt att det fortgår.

En utvecklad organisation men flera osäkerhetsfaktorer

Att Urban Futures arbetar med långsiktiga och komplexa frågor påverkar som sagt bedömningen av måluppfyllelse, men också verksamheten i sig. Det framgår av intervjuerna att centret fortfarande efter snart tre år befinner sig i en etableringsfas. Betydelsen av frågor kring hållbar stadsutveckling kommer sannolikt inte att minska i framtiden. Dock pekar utvärderingen på ett antal osäkerhetsfaktorer inför det framtida arbetet inom Urban Futures. En av dessa är resurstilldelning, både i kontanta medel och in kind-finansiering. I skrivande stund är även den geografiska avgränsningen något oklar. Det lyfts fram möjligheter med en regionalisering av uppdraget, men också en oklarhet kring hur det ska organiseras för att involvera nödvändiga aktörer i övriga Västra Götaland.

Mervärde för Västra Götaland

Utvärderingen ger bilden av att det finns ett fokus på Göteborgsregionen även om det finns exempel på deltagande från VGR och för territoriet Västra Götaland sedan starten av Mistra Urban Futures. Då spåren utvecklas över tid kan fler avdelningar vid koncernstab Regional utveckling komma att ha nytta av den kunskap som utvecklas. Det kan här finnas behov av att diskutera VGR:s ambitionsnivå.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
1. Inledning	6
2. Utvärderingens syfte och upplägg.....	6
2.1 Utvärderingsfrågor	6
2.2 Metoder och material	7
2.3 Avgränsning.....	7
2.4 Disposition	7
3. Centrum för hållbar stadsutveckling.....	8
3.1 Organisation och mötesformer	9
Centrumvärd	10
Styrelse	10
Samordnargruppen	10
3.2 Mål och inriktning	11
4. Utvärderingens resultat.....	14
4.1 Verksamhet under projektperioden	14
4.2 Centrets betydelse	16
4.3 Resultat och måluppfyllelse	17
4.4 Organisationens bärkraftighet och framtida potential	22
5. Slutsatser	26
Källförteckning	29
Bilaga 1: Projekt.....	31
Bilaga 2: Halvtidsutvärderingens slutsatser	32
Bilaga 3: Vad är ett Urban Futures projekt?	34

Tabellförteckning

Tabell 1: Finansiering 2020-2022 enligt VGR:s beslut i RUN 2019-00228.	9
Tabell 2: Målområden i konsortieavtalet för perioden 2020-2024	11
Tabell 3: Målsättningar fördelade på angivna områden	12
Tabell 4: Tematiska spår samt deltagande partners	19

1. Inledning

Från och med 2020 har Västra Götalandsregionen (VGR) medfinansierat Urban Futures - Centrum för hållbar stadsutveckling. Innan dess, under perioden 2010-2019, deltog VGR även aktivt i Mistra Urban Futures som var ett internationellt forsknings- och kunskapscentrum för hållbar stadsutveckling. När parterna enades om att dela upp samarbetet i en internationell plattform respektive en Göteborgsplattformen bildades Urban Futures - Centrum för hållbar stadsutveckling. Centrumet bildades vid Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GVM) och ägs av Chalmers tekniska högskola (Chalmers) och Göteborgs universitet (GU). I VGR:s beslut om stöd framgår att fokus kommer att vara på behovsstyrd urbanforskning i syfte att i nära samarbete mellan forskning och praktik ta fram ny, förstklassig, verkningsfull och relevant kunskap som kan omsättas till handling och som bidrar till hållbar stadsutveckling i Västra Götaland.

Övriga medfinansierare till Urban Futures är Göteborgs stad, Göteborgsregionens kommunalförbund (GR), Chalmers tekniska högskola (Chalmers), Göteborgs universitet (GU) och Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV). Därutöver deltar Länsstyrelsen i Västra Götaland, IVL Svenska miljöinstitutet AB och RISE Research Institutes of Sweden AB.

Även föregångaren Mistra Urban Futures medfinansierades av VGR under åren 2010-2015 med 2,95 mnkr kronor av miljönämnden (MN), samt 6,5 mnkr av regionutvecklingsnämnden (RUN). För perioden 2016-2019 beviljade RUN satsningen 5,8 Mkr och MN 3,4 Mkr. Även kollektivtrafiknämnden (KTN) har finansierat en rad projekt.

2. Utvärderingens syfte och upplägg

Syftet med utvärderingen är att utifrån satsningen som Västra Götalandsregionen medfinansierat beskriva och värdera genomförande och resultat.

2.1 Utvärderingsfrågor

Utvärderingen ska besvara följande frågor:

- Hur ser verksamhetens genomförande ut inom sina utpekade huvudområden? Förändringar över tid?
- Vilket mervärde bidrar verksamheten med?

- I vilken utsträckning bedöms verksamheten komma att nå/nått sina uppsatta mål?
- Hur ser verksamhetens hållbarhet ut utifrån tid, kompetens, kostnad och finansiering?
- Hur ser organisering och genomförandet ut för att nå de utpekade målgrupperna?
- På vilket sätt bidrar verksamhetens genomförande till den regionala utvecklingsstrategin inriktning och mål?
- Vilka framtida utmaningar finns för verksamheten? (Det kan t.ex. handla om administration, projektfinansiering, fokusområden m.m.)

2.2 Metoder och material

Uppdraget innefattar intervjuer med ett urval av personer:

- Verksamhetsledaren vid Urban Futures
- Handläggare inom VGR
- Utpekade samordnare för medfinansierare av verksamheten (Göteborgs stad, Göteborgsregionen, Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet)
- Utpekade samordnare från Länsstyrelsen, IVL Svenska miljöinstitutet och RISE.

Totalt genomfördes 12 intervjuer, med samtliga utpekade aktörer undantaget IVL, som inte svarade på vår förfrågan. En enkät till de projektledare som har koppling till Urban Futures gick ut i maj, där 5 av 14 valde att svara. Därtill har information hämtats i de handlingar som finns kopplat till satsningen (se källförteckning).

2.3 Avgränsning

På grund av den snäva tidsramen för uppdraget har vi avgränsat oss till att innefatta intervjuer med samordnarna, men har inom ramen för utvärderingen inte involverat Urban Futures styrelse.

2.4 Disposition

Inledningsvis ges en beskrivning av Urban Futures - Centrum för hållbar stadsutveckling, dess organisation, finansiering och inriktning. I nästkommande kapitel redovisas utvärderingens resultat indelat i avsnitt om centrets betydelse, måluppfyllelse samt framtida potential. Rapporten avslutas med utvärderarnas slutsatser.

3. Centrum för hållbar stadsutveckling

Urban Futures - Centrum för hållbar stadsutveckling är en utveckling av forsknings- och kunskapscentrumet Mistra Urban Futures som startades 2010. Från och med 2020 delades den internationella plattformen och den lokala plattformen i Göteborg upp. Den senare blev Urban Futures - Centrum för hållbar stadsutveckling som bildades vid Göteborgs centrum för hållbar utveckling och ägs av Chalmers och Göteborgs universitet. Ett konsortieavtal togs fram med deltagande partners. Läs mer om *organisation och mötesformer* i avsnitt 3.1.

I en verksamhetsstrategi för perioden 2021-2024 tydliggörs vision och mission. Angivet syfte med verksamheten beskrivs handla om att stärka och bygga upp en kunskaps- och forskningsplattform där ny forskning, kunskap och innovation kan skapas som möjliggör för regionen och städerna i Västsverige att möta dessa utmaningar.

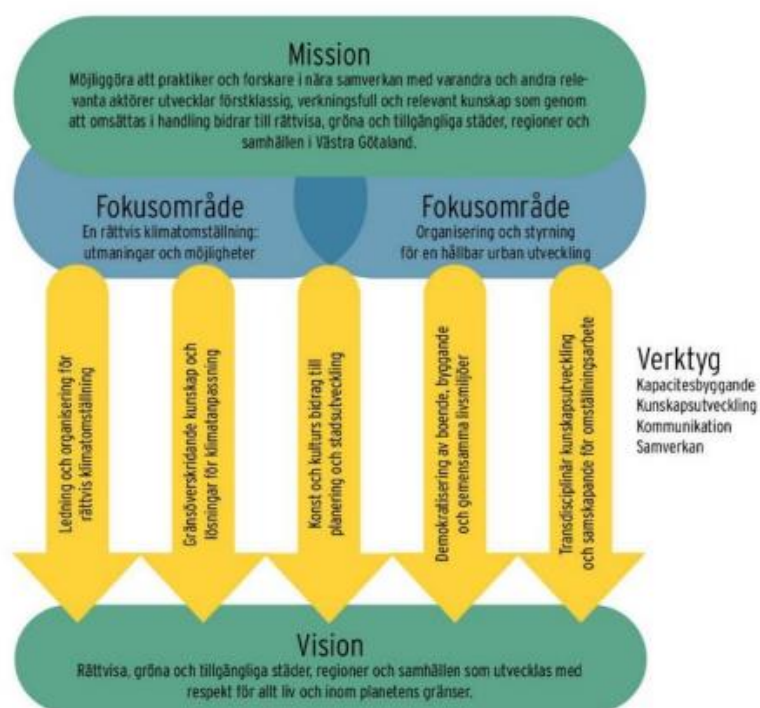


Bild: En schematisk skiss över Urban Futures mission, fokusområden, spår och vision. Från verksamhetsplan 2023.

Den övergripande visionen för centrumet:

”Rättvisa, gröna och tillgängliga städer, regioner och samhällen som utvecklas med respekt för allt liv och inom planetens gränser”

Angiven mission:

”Möjliggöra att praktiker och forskare i nära samverkan med varandra och andra relevanta aktörer utvecklar förstklassig, verkningsfull och relevant kunskap som genom att omsättas i handling bidrar till rättvisa, gröna och tillgängliga städer, regioner och samhällen i Västra Götaland.”

3.1 Organisation och mötesformer

Konsortieavtalet skrevs mellan ägarna och Göteborgsregionens kommunalförbund, Göteborgs stad, IVL Svenska miljöinstitutet AB, RISE Research Institutes of Sweden AB, Länsstyrelsen i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen och avser perioden 2020-2024. I avtalet regleras parternas styrning och samarbete inom ramen för Centrumet och dess verksamhet. Som ett resultat av halvtidsutvärderingen (se bilaga 2: *Halvtidsutvärderingens slutsatser*) har även en arbetsordning för organisationen tagits fram i syfte att samla, specificera och förtydliga arbetssätt och ansvar i styrelse, samordningsgrupp kansli och centrumvärd.

Nedanstående tabell visar på hur mycket medel respektive part går in med i Urban Futures.

Tabell 1: Finansiering 2020-2022 enligt VGR:s beslut i RUN 2019-00228¹

Typ av finansiering	Finansiär	Utfall 2020-2021 + budget 2022
Offentlig kontant-finansiering	VGR RUN	6 000 000
	Göteborgs stad	6 000 000
	GMV	250 000
	GR	1 200 000
	GU	1 500 000

¹ Finansieringstabell hämtad från beslut för år 2022, RUN 2019-00228, 2022-03-10.

Offentlig finansiering i annat än pengar (in-kind tid)	Länsstyrelsen, GR, Göteborg, GU och Chalmers	10 000 000
Privat finansiering i annat än pengar (in-kind tid)	IVL och RISE	1 900 000
Totalt		26 850 000

Centrumvärd

Centrumvärd är Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV) vid Göteborgs universitet och Chalmers. Vid Urban Futures finns en verksamhetsledare som har till ansvar att planera, leda och följa upp verksamheten. Vid kansliet finns därutöver två projektledare och en kommunikationsansvarig.

Styrelse

Styrelsen har ett särskilt ansvar i centrumets strategiska och långsiktiga utveckling. Styrelsen består av en ledamot från respektive konsortiepart, där ett roterande ordförandeskap tillämpas. Antal sammanträden per år är minst fyra stycken. Vidare ska styrelsen, enligt arbetsordningen, även delta i en årlig strategidag tillsammans med samordnare och kansli.

Representant från Västra Götalandsregionen är sedan 2023 avdelningschefen för Regional samhällsplanering, Koncernstab regional utveckling.

Samordnargruppen

Vardera konsortieparter utser en samordnare med undantag av Chalmers respektive GU som har två respektive tre samordnare. Detta för få in fler perspektiv och institutioner i arbetet. Sammanlagt finns därmed elva samordnare. Samordningsgruppen ska enligt arbetsordningen:

- Vara en del av beredningen till styrelsen
- Ge input och feedback till kansliet
- Vara en arena där gemensamma frågor av strategisk karaktär kan identifieras, hanteras eller vid behov lyftas för hantering i styrelsen
- Vara en arena för information och erfarenhetsutbyte mellan parter och andra relevanta aktörer.

- I samordnargruppen har medlemmarna ett strategiskt perspektiv grundat på kunskap om sin organisations förutsättningar
- Samordnare har mandat och ansvarar för att återkoppla arbetet och föra kontinuerlig dialog i den egna organisationen.

Därtill finns även vissa uppgifter som samordnarna har inom sin respektive organisation. Här anges dock att deras roller kan se olika ut utifrån partnerorganisationernas förutsättningar. Samordnargruppen träffas 6-10 gånger per år. För Västra Götalandsregionen är det en tjänsteperson från avdelning regional samhällsplanering vid koncernstab regional utveckling som deltar.

3.2 Mål och inriktning

I VGR:s beslut om projektmedel till Urban Futures listas ett antal mål för perioden 2020-2023.² Dessa mål motsvarar i princip de prioriterade områden som framgår av konsortieavtalet.

Tabell 2: Målområden i konsortieavtalet för perioden 2020-2024

Mål
Utveckla formen för att gemensamt och systematiskt identifiera regionala och lokala samhällsutmaningar och frågeställningar, där ny kunskap behöver genereras för att kunna utveckla regionen i en hållbar riktning.
Ytterligare utveckla centrumet som en arena för transdisciplinär forskning, kunskap och innovation.
Utveckla processer och metoder för kunskapsöverföring och hur man omsätter forskningsresultat till innovationer, praktisk handling och policy utveckling.
Utveckla och stärka den internationella samverkan med andra regioner som möter samma samhällsutmaningar och som samarbetar lokalt och regionalt.
Samarbeta och samordna verksamheten med Global Sustainable Futures (GSF) samt att bygga vidare på samarbetet med de plattformar och noder som ingick i Mistra Urban Futures.

² RUN 2019-00228, Medel till Centrum för hållbar stadsutveckling en fortsättning på Mistra Urban Futures, år 2020 av perioden 2020-2023.

Utveckla och stärka forskarskolan Urban Futures Open Research School lokalt, regionalt och nationellt

Utmana rådande organisationsstrukturer hos parterna och politiken vad gäller ledning, styrning, arbetssätt, kultur och tradition för att åstadkomma en hållbar stadsutveckling ur ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv.

Under hösten 2020 beslutade Urban Futures om en verksamhetsstrategi för åren 2021-2024. I strategin pekas två fokusområden ut som man arbetar efter:

- En rättvis klimatomställning: utmaningar och möjligheter
- Organisering och styrning för en hållbar utveckling.

För genomförandet finns därtill fem områden. Tre områden handlar om att möjliggöra utveckling, spridning och tillämpning av kunskap och lösningar. Det rör bland annat att möjliggöra forsknings- och utvecklingsprojekt, sprida kunskap samt konkreta erfarenheter från projekt. Två områden handlar om verksamhetens grundläggande förutsättningar som finansiering och skapandet av samverkansmiljö och mötesplats. Strategin beskrivs bygga vidare på den kunskap som utvecklades mellan parterna i Mistra Urban Futures 2010-2019. Det finns därtill en medvetenhet om att verksamheten behöver vara lyhörd och utvecklas utifrån nya utmaningar och möjligheter i omvärlden.³ Nedanstående tabell anges områden och dess målsättning.

Tabell 3: Målsättningar fördelade på angivna områden

Områden och målsättningar
Kunskapsutveckling ”Vid utgången av 2024 möjliggör Centrum för hållbar stadsutveckling en lång rad angelägna forsknings- och utvecklingsprojekt som utvecklar ny kunskap och konkreta lösningar för rättvisa, gröna och tillgängliga städer, regioner och samhällen.”
Kommunikation ”Centrum för hållbar stadsutveckling är vid utgången av 2024 känt för att påverka för hållbar förändring och omställning till rättvisa, gröna och tillgängliga städer, regioner och samhällen genom att sprida relevant kunskap som engagerar i hela Västra Götaland.”

³ Urban Futures Strategi 2021-2024

Kapacitetsbyggande

"Vid utgången av 2024 kan Centrum för hållbar stadsutveckling visa flera konkreta exempel på hur centrumets forsknings- och utvecklingsprojekt bidragit till parternas förmåga att tillämpa ny kunskap och bedriva gemensam kunskapsproduktion."

Finansiering

"Vid utgången av 2024 har Centrum för hållbar stadsutveckling en kontinuerligt expanderande, aktuell och spännande projektportfölj som sträcker sig flera år framåt i tiden. Värdet av verksamheten är så tydligt att parterna väljer att fortsätta med en utökad basfinansiering och ser in-kind-insatser som självklara."

Samverkan

"Vid utgången av 2024 är Centrum för hållbar stadsutveckling en erkänt kreativ och tillitsfull samverkansmiljö och mötesplats som baseras på en mångfald av kunskapsområden, individer och verksamheter som tillsammans verkar för rättvisa, gröna och tillgängliga städer, regioner och samhällen."

4. Utvärderingens resultat

I följande avsnitt redovisas resultatet av utvärderingen, baserat på diarieförda handlingar, genomförda intervjuer samt enkätsvar.

De samordnare som intervjuats har varierande erfarenhet av arbetet vid Urban Futures. En av dem deltog redan i arbetet med Mistra Urban Futures, andra kom med i samband med uppstarten av Urban Futures och några har blivit samordnare senare än så. Vissa av dem har även haft en roll i projekt kopplat till Urban Futures (eller Mistra) innan de blev samordnare. Enkäten gick ut till projektledare i projekt som startat under perioden för Urban Futures. Sammanlagt skickades enkäten ut till 14 personer, varav fem personer valde att svara. Övrigt skriftligt material som ligger till grund för utvärderingen är bland annat de rapporteringar som skickats in till Västra Götalandsregionen i samband med projektet.

4.1 Verksamhet under projektperioden

Detta avsnitt utgår bland annat från de skriftliga underlag som inkommit till Västra Götalandsregionen. Texten utgår från de fem områdena som lyfts under avsnittet 3.2 *Mål och inriktning*.

Kunskapsutveckling

Området kunskapsutveckling innefattar forskningsprojekt som bedrivs i syfte att möta samhällsutmaningar vid utveckling av hållbara städer. Urban Futures skriver i sin rapportering att arbetet med kunskapsutveckling och projektinitiering successivt intensifierats. Under senare halvan av 2021 renodlades ett antal tematiska spår för kunskapsutveckling och kapacitetsbyggande. Kopplat till projektutveckling beskrivs att Urban Futures i början av 2020 hade en relativt omfattande projektportfölj, där flera insatser initierats inom ramen för Mistra Urban Futures. Jämförelsevis gjordes färre projektansökningar under 2021, då mer kraft lades på centrets utveckling framgent i enlighet med de ovan nämnda tematiska spåren.⁴

Kommunikation

Kommunikationsinsatser bedrivs för centret som helhet, likväl för enskilda projekt. Under 2020 innebar Corona-pandemin en snabb omställning till digitala format för möten och event, vilket visade sig bli välbesökta och fick en större regional spridning jämfört med de fysiska evenen.⁵ Arbetet med

⁴ Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 210701-211231

⁵ Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 200101-201231

den nya hemsidan uppges fortfarande pågå vid halvårsskiftet 2022. Under senare halvan av 2021 påbörjades arbetet med att ta fram en kommunikationsstrategi. Samverkan kommunikatörerna emellan ingår som en del i arbetet.⁶ Strategin färdigställdes under våren 2022 och bildar underlag för en vidareutveckling av den visuella identiteten, bland annat specifikt för de tematiska spåren.⁷

Kapacitetsbyggande

I Urban Futures strategi ingår att stärka parternas kapacitet och förmåga att ställa om för en ökad hållbarhet. Fokus har legat på att inventera behov av metodstöd, etablering av kommundoktorander samt att öka akademikers och praktikers kunskaper om medskapande processer för hållbar stadsutveckling.⁸ Under första halvan av 2021 anges dock att området kapacitetsbyggande varit nedprioriterat på grund av arbetet med de tematiska spåren för kunskapsutveckling.⁹ I verksamhetsplanen inför 2023 har områdena kunskapsutveckling och kapacitetsbyggande slagits ihop, där arbetet samlat sker inom de fem tematiska spåren. Flera exempel på pågående och kommande projekt ges, däribland Urbana stationssamhällen – realisering av potentialer i stationsnära områden och Klimatneutrala Göteborg 2030. Ytterligare insatser är studentsamverkan och uppstart av forskarskolan ”Just Transitions”.¹⁰

Finansiering

Utöver grundfinansieringen av verksamheten behöver Urban Futures verka för extern finansiering av forsknings- och utvecklingsprojekt. Prioriterat för 2021 var att bevaka utlysningar inom EU:s ramprogram Horizon och även nationella satsningar, samt att undersöka kompletterande finansiering inför beslut om centrets fortsättning eller avveckling i juni 2022.¹¹ Under våren 2021 inleddes ett arbete med att ta fram en ny finansieringsstrategi.¹² I de två senaste lägesrapporterna framgår inte vad som skett kopplat till finansiering, men i verksamhetsplanen för 2023 beskrivs organisationsutveckling och finansiering som ett prioriterat område i syfte att skapa en ekonomisk stabilitet. Under 2023 ligger fokus på att omhänderta halvtidsutvärderingens rekommendationer, medverka i GMV:s förändringsprojekt samt arbetet med ett nytt konsortieavtal.¹³

⁶ Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 210701-211231

⁷ Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 220101-220630

⁸ Urban Futures, Verksamhetsplan 2021

⁹ Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 210101-210630

¹⁰ Urban Futures, Verksamhetsplan 2023

¹¹ Urban Futures, Verksamhetsplan 2021

¹² Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 210101-210630

¹³ Urban Futures, Verksamhetsplan 2023

Samverkan

Centralt för verksamheten är den samverkan som sker parterna emellan och mellan partnerorganisationerna och kansliet. Mycket av det som sker inom Urban Futures handlar om att stärka dess funktion som mötesplats för gemensamt lärande och samskapande. Prioriterat i verksamhetsplanerna är att utöka samverkan med partnerorganisationerna, utveckla kontakter med regionala och nationella aktörer samt att ”inkludera Urban Futures i relevanta strategiska sammanhang i regionen”.¹⁴ Samverkan som område beskrivs återkommande i de lägesrapporter som skickats in. Främst gäller det utökade kontaktytor med de befintliga parterna samt intern dialog vid utveckling av de tematiska spåren. Under 2022 beskrivs att samverkan stärkts mellan kansliet och partnerorganisationerna, bland annat genom att ha återinfört ett roterande värdskap för samordnarmötena. Även nya aktörer utanför partnerskapet anges ha involverats i verksamheten, till exempel genom arbetet med projektansökningar.¹⁵

4.2 Centrets betydelse

Även om halvtidsutvärderingen lyfter ett antal utmaningar, möjliga förbättringar samt anger att den direkta nyttan var begränsad utifrån avtalets avsikter, är det huvudsakliga resultatet att Urban Futures skapar nytta som en unik plattform för samverkan mellan offentlig sektor, forskningsinstitut och akademi när det gäller hållbarhet inom samhällsbyggnad.

En ingång när man pratar om centrets betydelse är både vilka aktörer det är som ingår, men också vilka områden som berörs. De organisationer som deltar arbetar med många olika aspekter kopplat till urban stadsutveckling. Det handlar om stora organisationer vilket gör att det är svårt att tala om betydelse av centret på en organisationsnivå, men de intervjuade samordnarna har uppfattningen att de avdelningar/institutioner som kan ha nytta av Urban Futures känner till verksamheten. Med detta sagt varierar dock betydelsen av centrumet för de olika organisationerna. Göteborgs stad beskrivs exempelvis som välrepresenterad i samordning och projekt medan till exempel samordnaren för Länsstyrelsen lyfter fram fördelar med centrumet även om hen ser att betydelsen för den egna verksamheten inte är omfattande i det stora hela.

¹⁴ Urban Futures, Verksamhetsplan 2021 & 2023

¹⁵ Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 220101-220630

Betydelsen av centret behöver också kopplas till den begränsning som finns utifrån hur mycket tid samordnare och styrelserepresentanter har för att sprida informationen vidare i sin organisation, tillika kansliets begränsade storlek.

Att numera arbeta i utpekade spår snarare än i fokusområden bedöms i intervjuerna skapa ett förtydligande kring vad Urban Futures har fokus på vad gäller utmaningar i urban stadsutveckling - vilket därmed också ökar möjligheten att få en ökad betydelse. Det anses också öka tydligheten i vad deltagande organisationer vill samverka kring och diskutera gemensamma utmaningar som inte endast behöver leda till konkreta projekt.

Enkätsvaren visar till viss del på betydelsen av Urban Futures, även om en av de svarande påpekar att hen är knuten till kansliet. På frågan om vilken typ av stöd man upplevde att man erhöll under projektframtagande/ansökningsskedet svarade merparten (4-5 svarande) *utveckling av projektidén, kontakt med fler partners och ett aktivare deltagande av akademien*. Då ett aktivare deltagande kan handla om vem som känner ansvar för projektet var det även några (1-2 svarande) som svarade *ett aktivare deltagande från forskningsinstitut respektive offentlig sektor*.

På frågan om vilken typ av stöd man upplevde att man erhöll av Urban Futures i samband med projektgenomförandet svarade alla att *nå ut till/involvera målgruppen samt ökad måluppfyllelse*. Två respektive tre respondenter svarade *utveckling av verksamheten efter projekttiden* respektive *spridning av resultat*.

4.3 Resultat och måluppfyllelse

I kapitel 3.1 *Mål och inriktning* lyfter vi fram de mål som angavs i VGR:s beslut, vilka utgick från de områden som fanns i konsortieavtalet om än något modifierade. Vad gäller måluppfyllelse är målen av en sort som inte går att fastställa om de är uppnådda eller inte, snarare handlar det om att bedöma hur genomförandet bidrar till målen. Den sammanfattande bilden som intervjuerna ger är att man jobbar med frågorna, med undantag av målen som avser internationell samverkan. Detta ligger i linje med halvtidsutvärderingens resonemang kring att alla nyttor som inkluderats i konsortieavtalet inte har hanterats. Vad gäller internationalisering har ett aktivt beslut om nedprioritering fattats.

Det är viktigt att ha med sig att det genomförande som sker vid Urban Futures ofta tangerar flera av målen. Detta kan exemplifieras utifrån de

kriterier som tagits fram för Urban Futures projekt. Det handlar till exempel om att ha en utgångspunkt i en gemensam utmaning som motiverar samverkan, involvera både praktik och akademi samt skapa nytta. Kriterierna för projekt återfinns i sin helhet i bilaga 3: *Vad är ett Urban Futures projekt?*

Identifiera samhällsutmaningar och frågeställningar

Målet handlar om att gemensamt och systematiskt identifiera lokala och regionala samhällsutmaningar. Sammanfattningsvis tycker intervjupersonerna att Urban Futures bidrar till detta genom att vara en mötesplats där praktiker och teoretiker kan komplettera varandra i olika insatser och därmed komma längre. Det finns såklart utmaningar, men de tematiska spåren för kunskapsutveckling och kapacitetsbyggande som skapats lyfts i huvudsak fram som en bra process för att gemensamt identifiera utmaningar och frågeställningar som i sin tur kan leda till projekt eller andra insatser.

Spåren i sig är inte tänkta att vara konstanta över tid utan diskuteras fram gemensamt. Inte heller inriktning av spåren eller deras omfattning är klar. I den arbetsordning som finns sedan hösten 2022 anges att större förändringar inom spåren beslutas av styrelsen efter underlag från samordnargruppen¹⁶. Att det finns önskemål kring spårens inriktning och omfattning framgår i intervjuerna. Det är ingen entydig bild som ges, men till exempel lyfts i någon intervju att området för klimatanpassning är brett och behöver diskuteras vidare kring innehåll, och att det finns områden som andra skulle vilja se inkluderas, till exempel kulturvård samt det sociala perspektivet kopplat till välfärd som var tydligare inkluderat under tiden för Mistra Urban Futures.

VGR deltog i framtagandet av utformningen men har under genomförandet inte deltagit då det enligt ansvarig tjänsteperson har saknats resurser. Avdelningen regional samhällsplanering avser att från hösten 2023 delta mer aktivt. I tabellen nedan framgår även vilket/vilka tematiska spår som partnerorganisationerna deltar i.¹⁷

¹⁶ Arbetsordning och rollbeskrivning – Urban Futures.

¹⁷ Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 210101-210630. Deltagande partner kommer från verksamhetsledaren 230512.

Tabell 4: Tematiska spår samt deltagande partners¹⁸

Tematiska spår	Deltagande partners
Ledning och organisering för klimatomställning	Är under omorganisation. Verksamhetsansvarig räknar med flera eller alla partner. GR och GU har ett delat ansvar att driva gruppen med stöd av kansliet.
Gränsöverskridande innovation för klimatanpassning	GR, Göteborgs stad, Göteborgs universitet, Länsstyrelsen
Konst och kulturs bidrag till planering och stadsutveckling	Chalmers, GR, Göteborgs stad, Göteborgs universitet, RISE
Demokratisering av bostadssektorn	Någon särskild grupp är inte formerad, utan fokus ligger på förstudie till Impact Innovation Den sociala väven. I förstudien deltar Chalmers, GR, Göteborgs stad och RISE.
Transdisciplinär kunskapsutveckling och samskapande för omställningsarbete	Chalmers, Göteborgs universitet

En annan aspekt kopplat till spåren som lyfts som en fördel i intervjuerna är att det möjliggör för fler personer än samordnarna från de deltagande organisationer att delta. Kansliets roll lyfts i intervjuer bland annat handla om att hålla ihop och samla in, medan de deltagande organisationerna står för innehållet.

En arena för transdisciplinär forskning, kunskap och innovation

Urban Futures genomförande och inriktning är beroende av de personer/organisationer som deltar. Detta gäller inte minst arbetet med att få till en transdisciplinär forskning, kunskap och innovation. Som framgår av halvtidsutvärderingen finns det flera andra arenor där offentliga aktörer samverkar med akademi – i intervjuerna nämns bland annat olika Science Parks. Det centrala med just Urban Futures är fokuset på urban

¹⁸ Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 210101-210630. Deltagande partner kommer från verksamhetsledaren 230512 och gäller vid aktuell tidpunkt. Inriktning och partners kan komma att utvecklas över tid.

stadsutveckling som lyfts som avgörande oavsett spår eller fokusområde. Intervjupersonerna beskriver att Urban Futures har en lucka att fylla som inte någon annan fångar upp. Detta ligger i linje med halvtidsutvärderingen som bland annat angav att det ifall centrumet skulle läggas ner finns risk att ett nytt forum likväl skulle behöva skapas för att hantera frågor runt hållbar stadsutveckling¹⁹.

Intervjupersonerna lyfter att Urban Futures som samverkansyta skapar transdisciplinär forskning, kunskap och innovation. Ett konkret exempel från Göteborg är att kulturområdet numera är med i arbetet med gestaltad livsmiljö, vilket de inte var från början. Den transdisciplinära forskningen anges inte enbart handla om offentliga aktörer kontra akademi utan också att såväl Chalmers som Göteborgs universitet representeras av flera berörda institutioner. Dock finns det, enligt vissa av respondenterna, mer att göra kopplat till detta, till exempel med utgångspunkt från de tre hållbarhetsspåren.

Omsätta forskningsresultat till innovationer, praktisk handling och policyutveckling

Målet handlar om att skapa processer och metoder för att gå från forskning till bland annat praktisk handling. I intervjuerna lyfts att forskning tar tid medan praktik ofta går snabbare, där med är tidsaspekten avgörande. Även kopplat till detta mål nämns arbetet inom ramen för spåren som en viktig process.

Urban Futures har en roll i olika typer av samskapande processer. I en sammanställd lista som utvärderingen erhållit vad gäller projekt knutna till Urban Futures anges 14 stycken som pågående och 23 som avslutade. De pågående projekten omfattar sammanlagt en budget på dryga 62 mnkr, varav forskarskolan *Just Transition* är det klart största. Femton av projekten är sådana som erhållit Chalmers såddfinansiering²⁰. En lista över övriga projekt med start 2020 eller senare återfinns i bilaga 1: *Projekt*. Projekten har ofta en extern medfinansiering från till exempel Formas och Vinnova. Ett av projekten, forskarskolan *Just transition*, har VGR som part. I projektet *Gestaltad livsmiljö – vad är det?* är VGR huvudsaklig finansiär.

Intervjuerna visar på konkreta exempel på projekt där de ser att Urban Futures har bidragit till praktisk handling. Det handlar bland annat om projekt som *Urbana stationssamhällen*, *Följeforskning Älvstaden* och arbetet med *Designad livsmiljö* i tre kommuner. Därtill har man erhållit kunskap från projekt som sedan har kunnat applicerats i praktiken på

¹⁹ Avsnitt 6. Risk- & konsekvensbedömning vid avveckling, Utvärdering

²⁰ Chalmers avsätter varje år 1 mnkr för att med små medel utveckla kunskap och samarbeten av långsiktigt värde för Urban Futures.

annan plats. Kunskapen vad gäller designad livsmiljö lyfts till exempel ha skapat lärdomar för andra kommuner som jobbar med samma fråga. Vidare lyfts även exempel i pågående arbete med klimatanpassning där samverkan möjliggör bra kontakter och att kunna översätta forskning till praktik.

Frågan om kansliets roll kopplat till projekthantering kommer upp såväl i halvtidsutvärderingen som i intervjuer. I halvtidsutvärderingen lyftes bland annat att Urban Futures snarare borde fokusera på att kommunicera och distribuera resultat och stötta implementering. Frågan var uppe hos styrelsen i samband med hantering av halvtidsutvärderingen²¹ då man bestämde att avvakta. Flera intervjuade lyfter att det här är en avvägning och det verkar fortsatt finnas skillnader i hur man ser på projekt. Vissa intervjuade lyfter att det kanske snarare är andra typer av aktiviteter som sprider och utvecklar kunskap som lockar mer. Det handlar till exempel möten, föredrag och seminarier för att också skapa en inkluderande mötesplats. Under hösten 2022 försökte man till exempel med ett nytt initiativ genom att rikta Chalmers såddfinansiering till ”inbäddade” forskare i praktiken. Detta för att främja närmare samarbete mellan akademi och praktik. Enligt Urban Futures verksamhetsberättelse för 2022 fick man inga sökande denna gång men idén ska fortsatt utvecklas. Andra lyfter att projekt är bra just för att åstadkomma en praktisk tillämpning. Det finns dock här en medvetenhet om vad som är rimligt utifrån Urban Futures storlek, och någon lyfter att det kanske krävs att antalet projekt begränsas för att skapa kvalitet snarare än kvantitet på grund av Urban Futures viktiga funktion som mötesplats och arena. Likaså är det av vikt att inte kansliet enbart hanterar projekt.

En aspekt som lyfts kopplat till att få till en praktik verksamhet handlar om och hur representanterna tar med sig kunskap och samtal tillbaka till sin organisation. Här lyfts i någon intervju att vissa – till exempel VGR, GR och RISE - är bra på att ta hem informationen till sin organisation, medan akademien kan behöva utveckla detta. Samordnaren för Göteborgs stad anger till exempel att de skickar vidare informationsbrev för samordnarna till personer i den egna organisationen.

Internationell samverkan

Sedan konsortieavtalet skapades har man aktivt valt att inte fokusera på den internationella samverkan. Detta gäller såväl målet att samverka internationellt med andra regioner som att bland annat bygga vidare på det samarbete som ingick i Mistra Urban Futures. Detta inte sagt att man inte har internationella kontakter eller att man har haft internationella gästföreläsare. Men utifrån de resurser som numera finns jämfört med

²¹ Styrelsens diskussion om beslut om Urban Futures efter 2024, september 2023.

under perioden för Mistra Urban Futures har internationell samverkan prioriterats ner. Det lyfts i intervjuerna att det är utvecklande med internationella utbyten men att kontexten är så olika, vilket gör att det finns en fördel att ha ett lokalt/regionalt perspektiv. En annan mer motsatt aspekt som lyfts är att det behövs ett internationellt samarbete för att kunna möta de utmaningar som finns i städer.

Forskarskola

Urban Futures har en roll kopplat till den nyligen uppstartade forskarskolan *Just Transition – Swedish Research School on Governance for Just Urban and Regional Climate Transition*. Linköpings universitet är huvudansvarig tillsammans med ytterligare fyra offentliga och två akademiska partner i Östergötland respektive Västra Götaland²².

Forskarskolan har beviljats 39 miljoner kronor under fem år av Formas och omfattar sammanlagt sju doktorandprojekt. På hemsidan för forskarskolan går att läsa att satsningen består av två byggstenar där den ena är doktorandprojekten och den andra är en etablering av en svensk plattform för rättvisa klimatomställningar som drivs av Urban Futures. Under hösten 2023 kommer Västra Götalandsregionen att ha en doktorand knuten till avdelning regional samhällsplanering.

Utmana rådande organisationsstrukturer

Under våren har man såväl i gemensamma mötet mellan styrelse och samordnare som i vissa av spåren samtalat om hur man ska nå politiken mer. Detta för att kunna omsätta än mer kunskap i handling. Här har man till exempel diskuterats att skapa events särskilt riktat för politiker. Urban Futures bedöms ha inneburit en uppväxling i och med att man lättare når en högre tjänstemannanivå i samtalen. Detta lyfts som viktigt i och med att få stöd kopplat till ansökningsprocesser mm.

4.4 Organisationens bärkraftighet och framtida potential

Långsiktig finansiering avgörande för verksamheten

Det är framför allt finansieringen som avgör Urban Futures hållbarhet över tid, men kanske också det som är svårast att förutse. Flera av samordnarna upplever en bristande kontinuitet och en osäkerhet när det gäller finansieringen (kontant och in kind). En del menar att insatsen från den egna organisationen fluktuerar beroende på vilket utrymme som finns samt ledningens inställning till den här typen av samverkan. Flera nämner också

²² Från Västra Götaland är Göteborgs universitet, Chalmers tekniska högskola, Urban Futures, Göteborgs stad och Västra Götalandsregionen involverade.

att projektfinsieringen från VGR skapar en finansiell osäkerhet, då de övriga aktörerna beviljat ett mer långsiktigt stöd. Därtill har det upplevts som administrativt krångligt, eftersom verksamheten inte bedrivs i projektform. Genomgående i intervjuerna är att parternas finansiering av Urban Futures sker på olika sätt, i olika omfattning. Vissa upplever att det därmed blir en obalans. En av samordnarna tillägger att man, som också anges i konsortieavtalet, aktivt och kontinuerligt behöver söka olika former av externa medel för att växla upp parternas bidrag.

Utveckling mot en mer hållbar organisation

Viktigt för verksamheten är den mångåriga erfarenhet och kompetens som byggts upp inom Urban Futures. Fler av samordnarna betonar vikten av kansliet, då många positiva kommentarer ges om nuvarande verksamhetsledare och personal. Under årens lopp har det varit en del omsättning på kanslipersonal och samordnare. Dock är det flera som i intervjuerna beskriver att det finns en inbyggd robusthet i organisationen, i den bemärkelsen att personer som slutat eller blivit tjänstlediga ersatts med ny kompetens som på ett bra sätt involverats och berikar verksamheten. Även om sammansättningen förändras och ny kompetens kommer in finns rutiner som skapar kontinuitet, bland annat upplägget med de tematiska spåren.

Prioriteringsarbetet lyfts som viktigt då verksamheten blivit mer preciserad och av mer strategisk karaktär än vid starten, då kansliet belastades av en alltför stor projektportfölj. Sedan 2022 års utvärdering har det, enligt flera av samordnarna, skett organisatoriska förbättringar. Det tydligaste är att styrelsen blivit mer involverad i det arbete som sker vid Urban Futures, genom ökad återkoppling och tätare avstämningar. Den gemensamma strategidag som anordnades i mars i år beskrivs som konstruktiv, lyckad och som ett steg på vägen för att ytterligare precisera verksamheten.

En fortsatt angelägen plattform

Vad gäller Urban Futures inriktning och uppdrag har, som berördes i ovanstående stycke, verksamheten över tid utvecklats mot ökad kvalitet snarare än kvantitet samt en fokusering via de antagna tematiska spåren. Vikten av centret som en mötesplats mellan forskning och praktik syns tydligt i intervjuerna. Denna typ av arena ses som unik i sitt slag, av vilken behovet bedöms kvarstå och öka framgent.

”Det finns behov av den här typen av arena, därför har det funnits kvar över alla åren. Och frågornas bärighet skapar ju hållbarhet över tid. Det finns en relevans för det man tittar på och det har ju inte blivit mindre, utan snarare mer relevant över tid.”

De prioriterade frågorna inom ramen för Urban Futures uppdrag är av långsiktig karaktär. Därav har det varit en startsträcka sedan avknoppningen från Mistra. Enligt flera av samordnarna är det till viss del fortfarande ett sökande i vad centret ska ha för roll. Ambitionen är att förväntningarna ska tydliggöras i kommande avtal och verksamhetsstrategi. Grundläggande är att mål och uppdrag behöver ligga i balans med de resurser som tillskjuts.

Etablerade rutiner för att nå ut till målgrupper, men behov av ökad dialog med beslutsfattare

Genom återkommande seminarier inom konceptet Urban Lunch Time når Urban Futures ut brett till prioriterade målgrupper. Seminarierna ses av samordnarna som viktiga och välbesökta aktiviteter. På senare tid har nya rutiner för marknadsföring av centrets verksamhet och projekten utvecklats, då kansliets kommunikatör har direktkontakt med parternas kommunikatörer – en åtgärd som föreslogs i utvärderingen 2022. Emellertid framgår av intervjuerna det kan se väldigt olika ut hur parterna sprider information om Urban Futures och projekten inom och utanför sin organisation, men att det blivit ett mer sammanhållet arbete i och med halvtidsutvärderingen.

Genomgående nämns att Urban Futures i högre grad behöver nå ut till politiker. Frågan aktualiserades på strategidagen i mars, som ett viktigt steg mot en än mer praktisknära forskning och för att omsätta kunskapen till handling. Det lyfts som en fördel att även nå ut mer till nationella myndigheter, såsom Energimyndigheten, Vinnova, Naturvårdsverket och Boverket. Dialog med politikerna hänger delvis ihop med frågan om centrets geografiska verksamhetsområde, då flera av samordnarna betonar vikten av utökade kontakter med kommuner och kommunalförbund.

Hållbar stadsutveckling eller hållbar storstadsutveckling?

Från och med årsskiftet kommer Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV) utvidgas geografiskt och uppgå i en ny västsvensk arena för hållbar utveckling genom ett samarbete med Chalmers, Göteborgs universitet, Högskolan Väst och VGR. Arenan ska i samverkan främja kunskapsutveckling för att ställa om till ett mer hållbart samhälle. Då Urban Futures har GMV som hemvist aktualiserar detta frågan om huruvida verksamheten ska omfatta hela Västra Götaland eller i huvudsak avgränsas till Göteborgsregionen. Merparten av de samordnare som intervjuats ser positivt på en regionalisering av frågorna. Det finns en outnyttjad potential och mycket att lära av det som sker på andra platser i Västra Götaland. Det är därtill en regional relevans för många av de aktuella

frågorna, exempelvis elektrifiering, energiförsörjning eller klimatomställning i stort.

”Vi har jättestora utmaningar med elektrifieringen. Hela regionen kommer att behövas i omställningen, systemkopplingar och den geografiska dimensionen...De kommunala energiplanerna och den roll de kan ha som samverkansarenor för att driva energisystem...Ska vi ta tag i punktutsläppen eller inte, eller bara i Göteborg?”

Dock lyfts att en utvidgning behöver föregås av fortsatt arbete och att Urban Futures som arena behöver komma mer på plats. Ett par av samordnarna lyfter att det regionala perspektivet säkerställs genom att VGR och Länsstyrelsen finns med som samarbetspartners. Det finns en uppfattning om att arbetet redan har koppling till andra delar av Västra Götaland genom satsningen på gestaltad livsmiljö och specifikt stationssamhällen i Dalsland. Flera intervjupersoner lyfter att det emellertid är viktigt att arbetet inom Urban Futures avgränsas till just stadsmiljöer. Det urbana perspektivet behöver finnas med som ett kärnvärde som inte får tappas bort undervägs. Därutöver lyfts att Göteborgsregionen kommit långt i arbetet med klimatomställning, vilket också bidrar till ett särskilt fokus på Göteborg med kranskommuner.

Ett etablerat och erkänt centrum?

Av projektbeslutet framgår att Urban Futures på sikt ska ”vara ett etablerat och internationellt erkänt centrum för hållbar stadsutveckling”. Är verksamheten på väg dit? Finns potentialen att nå dit framgent? Frågan visar sig vara svår att besvara. När kan en verksamhet anses vara erkänd? En av samordnarna bedömer att Urban Futures har goda förutsättningar för en framgångsrik utveckling, då nyckelaktörer är involverade och att man trots personalomsättning har lyckats bibehålla en stabil organisation. En annan menar att verksamheten hittills har haft ett relativt lokalt fokus och att ambitioner och prioriteringar behöver definieras tydligare om centret ska synas i ett större sammanhang. Därtill lyfts svårigheterna med att bygga en ”internationellt erkänd” organisation.

5. Slutsatser

Utmaning att mäta nyttan av en stödjande verksamhet

Det är tydligt i denna och föregående utvärdering att Urban Futures upplevs som unikt av samordnarna och är av betydelse för arbetet med hållbar stadsutveckling. Uppfattningen som delas av flera är att de viktigaste aktörerna för att driva dessa frågor finns representerade och engagerade. Ur en utvärderares perspektiv saknas dock en opartisk bedömning av centrets funktion och nytta. Det är problematiskt att mäta den upplevda nyttan hos samarbetspartners och/eller målgrupper. Enkätutskicket utgjorde ett försök till detta och även om det inkom intressanta synpunkter var antalet svarande relativt få och hade i flera fall koppling till centret på andra sätt än som externa projektägare. Det ligger en utmaning i att utvärdera Urban Futures som en stödjande funktion, då det troligtvis är svårt att bedöma vilken roll de spelat i utvecklingen av ett projekt till exempel. Hur mäter vi om en aktör utmanar, utvecklar och stärker i "samskapande processer"? Problematiken är viktig att ha i åtanke kopplat till utvärderingsfrågan om mervärde.

En förflyttning mot målen snarare än måluppfyllelse

Som nämnts i rapporten är målen med verksamheten formulerade på ett sätt som gör det svårt att tala om måluppfyllelse. Det handlar till exempel om mål med fokus på att *utveckla* centrumet, dess former, processer samt metoder. Dock kan man konstatera att genomförandet på det stora hela har skett i linje med uppsatta mål, eller har bedrivits på ett sätt som skapat en förflyttning mot målen. Undantaget är målen som rör det internationella arbetet som man beslutat att prioritera ner då resurserna inte är lika stora som under tiden för Mistra Urban Futures. Likaså är målet att utmana rådande organisationsstrukturer ett mål som vi inte helt berör i utvärderingen.

Kopplat till målen tog centrumet även fram mål kopplat till områden i sin verksamhetsstrategi 2021-2024. Tre av fem mål har fokus på projekt, bland annat att centrumet vid utgången av 2024 ska ha en kontinuerligt expanderande, aktuell och spännande projektportfölj. De skriftliga underlagen visar att man snarare gått från en relativt omfattande projektportfölj till att lägga mer kraft på centrets utveckling i enlighet med de tematiska spåren. Utifrån intervjuerna är vår bedömning att det fortfarande delvis finns olika uppfattningar kring den roll Urban Futures ska ha kopplat till projekt och att frågan fortsatt behöver diskuteras utifrån hur centrumet skapar mest nytta för deltagande parter.

Tydligare inriktning

Bilden som ges är att de tematiska spåren som skapats innebär en utveckling och ett förtydligande av vad Urban Futures ska fokusera på. Detta även då innehåll och inriktning i dagsläget inte är färdigt och är något som också över tid kommer att diskuteras fram gemensamt, både av samordnare och styrelsen samt inom grupperna.

Kopplat till att det finns andra aktörer som också arbetar med samma typ av frågor är det nu och fortsatt av vikt att se på gränsytan till andra samverkansytter och gemensamma uppdrag som finns. Detta särskilt om nya områden inkluderas som till exempel elektrifiering. Även om den tidigare utvärderingen visar att centrumet anges vara en unik plattform som bidrar till att möta behov och utmaningar.

Vilka aktiviteter ska då centrumet fokusera på? Den tidigare utvärderingen lyfte bland annat den upplevda oklarheten kring Urban Futures roll och inriktning. En rekommendation var att centrumet skulle fokusera på att kommunicera och distribuera resultat och stötta implementering. Bilden som nu ges är att det finns olika syn på vad centrumet ska fokusera på att genomföra. Ska man aktivt arbeta med projekt för att skapa en förändring eller ska man snarare jobba att förmedla kunskap från projekt? Här pågår ett arbete som är viktigt att det fortgår.

En utvecklad organisation men flera osäkerhetsfaktorer

Att Urban Futures arbetar med långsiktiga och komplexa frågor påverkar som sagt bedömningen av måluppfyllelse, men också verksamheten i sig. Det framgår av intervjuerna att centret fortfarande efter snart tre år befinner sig i en etableringsfas. Flera av samordnarna beskriver att det tar tid att etablera och befästa den här typen av verksamhet. Som ett resultat av utvärderingen 2022 har det skett ett förtydligande av roller och ansvar, vilket upplevs som positivt. Dock återstår arbete med att ytterligare spetsa till syftet med centret och vilka frågor som bör prioriteras framgent.

Betydelsen av frågor kring hållbar stadsutveckling kommer sannolikt inte att minska i framtiden. Dock pekar utvärderingen på ett antal osäkerhetsfaktorer inför det framtida arbetet inom Urban Futures. En av dessa är resurstilldelning, både i kontanta medel och in kind-finansiering. Flera av de intervjuade nämner att projektstöd inte är optimalt för att finansiera en pågående verksamhet som således inte bedrivs i projektform. Även om de övriga parterna beviljat ett mer långsiktigt verksamhetsbidrag framgår en viss osäkerhet hos framför allt akademin, då de fått mindre tid inom sin tjänst för att arbeta med Urban Futures och de bedömer att det finns en oklarhet framgent om de kommer att kunna frigöra tillräckligt med tid framöver. Därmed finns en viss osäkerhet vad gäller resurser i form av

både finansiering och kompetens. I skrivande stund är även den geografiska avgränsningen något oklar. Det lyfts fram möjligheter med en regionalisering av uppdraget, men också en oklarhet kring hur det ska organiseras för att involvera nödvändiga aktörer i övriga Västra Götaland. Inför ett nytt avtal behöver diskuteras vilka resurser som krävs för ett utökat verksamhetsområde med den ytterligare komplexitet som det innebär.

Mervärde för Västra Götaland

Utvärderingen ger bilden av att det finns ett fokus på Göteborgsregionen även om det finns exempel på deltagande från Västra Götalandsregionen och för territoriet Västra Götaland sedan starten av Mistra Urban Futures. Stadsutveckling ingår i den regionala utvecklingsstrategin – till exempel inom den långsiktiga prioriteringen *Knyta samman Västra Götaland* där platsutveckling och gestaltning av livsmiljöer lyfts fram för att åstadkomma en hållbar stads- och landsbygdsutveckling. Därtill ingår stadsutveckling bland annat i styrkeområdet *Hållbar mobilitet* inom prioriteringen Stärka innovationskraften.

Inom VGR är det i nuläget huvudsakligen avdelningen regional samhällsplanering på koncernstab Regional utveckling som deltar i Urban Futures genomförande. Då spåren utvecklas över tid kan fler avdelningar vid koncernstab Regional utveckling komma att ha nytta av den kunskap som utvecklas. Det kan här finnas behov av att diskutera VGR:s ambitionsnivå. Bör fler tjänstepersoner inkluderas i arbetet med spåren? Eller kan information till samordnare spridas till fler, liknande det som sker inom Göteborgs stad? Alternativt, kan genomförandet fångas upp i samband med möten kopplade till genomförandet i de avdelningsövergripande grupper som finns för några av programmen kopplade till den regionala utvecklingsstrategin?

Källförteckning

Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 220101-220630

Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 210701-211231

Centrum för hållbar stadsutveckling, lägesrapport 210101-210630

Regionutvecklingsnämnden (beslut 2019-09-05) *Medel till Centrum för hållbar stadsutveckling, en fortsättning på Mistra Urban Futures*, dnr RUN 2019-00228

Urban Futures, *Strategi 2021-2024*

Urban Futures, Verksamhetsplan 2023

Urban Futures, Verksamhetsplan 2021

Urban Futures, arbetsordning och rollbeskrivning – Urban Futures.

Rapport Halvtidsutvärdering Urban Futures, 2022-10-21, John Saldin Canea

Intervjuer

Verksamhetsledare Centrum för hållbar stadsutveckling

Sara Pettersson, 230426

Samordnare

Anders Sandoff, Handelshögskolan Göteborgs universitet, 230512

Liane Thuvander, Chalmers tekniska högskola, 230523

Jonas Nässén, Chalmers tekniska högskola, 230523

Ida Boström, Göteborgsregionens kommunalförbund, 230509

Hanna Areslätt, Göteborgs stad, 230523

Lena Risfelt, Göteborgs stad, 230523

Mattias Hallquist, Göteborgsregionens kommunalförbund, 230523

Monica Sand, Göteborgs universitet, 230511

Ann-Louise Hulter, Länsstyrelsen Västra Götalands län, 230515

Olga Stepanova, RISE, 230512

Tjänstepersoner VGR

Line Rondestvedt De Verdier, 230426

Enkät

Projektledare för projekt med anknytning till Urban Futures (se bilaga 1: *Projekt*).

Bilaga 1: Projekt

Projekttitel	Start	Slut	Huvud-finansiär	Partners (utöver Urban Futures)
Förstudie innovationsplattform Dalsland	apr-20	maj-21		
Normkritiska perspektiv: tillämpningar inom svensk samhällsplanering Norm critical perspectives: applications in Swedish spatial planning	jan-21	sep-21	Vinnova	RISE, GU
Beslutsstöd för knäckfrågor - ett möte mellan teori och praktik för begreppslig ordning och reda	jan-21	dec-21	CMB	Chalmers
Gestaltad livsmiljö – vad är det? Teori blir praktik. En förstudie	maj-21	jun-22	VGR	Chalmers, GR, Alingsås, Mölndal, Partille
Urbana stationssamhällen - förtätning av stationsnära områden för god tillgänglighet	nov-20	jun-22	Trafikverket	Urban Futures, GR, Chalmers, ACE, Högskolan Dalarna, KTH
Omställningshotellets marina kolonilott	maj-22	nov-22	Vinnova	Göteborgs stad, GU, Urban Futures (kansliet)
Att mötas kring lömska problem: Gränsrum inom svensk planering och hur de bidrar till hållbar omställning	sep-21	aug-25	Formas	GU, Länsstyrelsen
Att stärka den sociala väven - förstudie	feb-23	okt-23	Formas, Energimynd. Vinnova	RISE, A beautiful Soup, MSI Fastighetsägarna
Healing Heritage - Remediation of polluted landscapes and rural public space	nov-20	dec-24	Formas	RISE, Not Quite, Innovatum HDK Valand
Just Transitions – Forskarskola om ledning och organisering för rättvis urban och regional klimatomställning	jan-23	dec-27	Formas	Linköpings universitet, Göteborgs stad, GU, VGR, Chalmers, Linköpings kommun, Länsstyrelsen Östergötland
Klimatneutrala Göteborg 2030 (Viable Cities 2.0)	okt-21	sep-24	Vinnova/Energimynd.	Göteborgs stad, Chalmers (CIIST) Urban Futures (kansliet) Lindholmen Science Park, BRG Digidem Lab
PEHKA - Process för etablering av hållbara klimatanpassningslösningar	nov-21	dec-23	Vinnova	GR GU (Inst f geovetenskaper) Urban Futures (kansliet), Acama AB, Ale kommun
Styrning för jämlik och inkluderande klimatomställning i Göteborg	dec-22	maj-24	Formas	Göteborgs stad, Chalmers (CIIST), GU (Handels), Urban Futures (kansliet)

Bilaga 2: Halvtidsutvärderingens slutsatser

Konsultbolaget Canea genomförde under sommaren 2022 en utvärdering av Centrumet. Syftet var att ge kunskap till beslut om fortsättning efter 2024 och då även göra en revidering av Konsortieavtalet inför en eventuell förlängning. Frågor som även berör vår utvärdering berördes. Det handlade bland annat om att belysa relevans, nytta och mervärde samt organisation.

Halvtidsutvärderingen mynnade i ett antal slutsatser och rekommendationer. Nedan återfinns en sammanställning över dessa.

Rekommendationer från utvärderarna samt beslut om åtgärd av styrelsen

Bedömningen var att centrumet var en unik plattform och mötte bland annat behov och önskemål. Rekommendationen var att Centrumet bör fortsätta även efter 2024.

Åtgärder: Kansliet tar ihop med styrelsen fram en tids- och aktivitetsplan för beredning av beslutet. Både den gemensamma processen och beslut hos respektive part.

Även om den direkta nyttan har varit begränsad mot avsikterna i avtalet så var rekommendationen att bygga vidare på det positiva, och att enligt förslagen av utvärderingen se över organisationen och dess uppdrag. Detta utifrån att det fanns ett antal förklarande faktorer.

Åtgärder: Kansliet tar fram förslag på arbetsordning för styrelsen och samordnargruppen, samt ett förslag på årshjul. Vidare att se till att rollbeskrivningar, strategi och verksamhetsplan hålls aktuella.

Urban Lunchtime seminarierna bedömdes som mycket uppskattande och skapade direkt nytta. Rekommendationen var därför att fortsätta med dessa (helst i fysisk form).

Åtgärder: Tas med i verksamhetsplanen 2023.

I rapporten lyfts att nyckeln och det med sedda värdet är som dialog och mötesarena vilket ledde till rekommendationen att det ser ett fokus på Centrumet som kommunikations- och dialogplattform. Tanken är att dialogerna förhoppningsvis leder till projekt med att dessa ansöks och hanteras hos partnerorganisationerna. Centrumen kan då fokusera på att kommunicera och distribuera resultat och stötta implementering.

Åtgärder: Diskuteras vid ett senare tillfälle. Kansliet förbereder underlag för diskussion tillsammans med styrelsen.

Otydlighet i ansvar och roller lyftes vilket ledde till rekommendationen att gemensamt fatta beslut om roller och förväntningar på de olika forumen. Det lyftes behov av samsyn både inom forumet om deras roll, och mellan forumen. Likaså lyftes ett behov av att belysa de juridiska aspekterna av styrelsen.
Åtgärder: Kansliet tar fram förslag till arbetsordning för styrelsen och samordnargruppen, samt rollbeskrivningar baserat på konsortieavtalet. GMV tittar på de juridiska aspekterna utifrån sitt ansvar.

Oavsett styrelsens ansvar och roll så lyftes behovet av engagemang och tid där även ordföranderollen lyftes som kritisk för att få verksamheten att fungera. Utvärderarna rekommenderade därför att en extern styrelseordförande skulle tillsättas.

Åtgärder: Ordföranderollen och omfattningen tydliggörs. En roll- och arbetsbeskrivning tas fram. Parterna fortsätter att ha en intern ordföranderoll.

Bristande dokumentation och tydlig kravställning på vilken dokumentation som behövs lyftes vilket gav rekommendationen att efter att styrelsen roll definierats så över vilken rapportering som behövs och säkra att den levereras inför mötena.

Åtgärder: Centrumchef ser över samverkan med centrumvärd. Del av arbetsordning, rutiner och årshjul. Tydliggöra GMV:s roll och engagemang i styrelsen.

Alla nyttor i konsortieavtalet har inte hanterats. Det har handlat om medvetna beslut kring t.ex. det internationella arbetet men också svårsmåttat nyttor. Rekommendationen var därför att se över de önskade nyttorna och smälta av alternativt tydligt prioritera nyttorna så att de matchar vad som kan levereras med befintlig finansiering och resurssättning.

Åtgärder: Del av diskussion 29 november 2022. Prioriteringar sätts i arbete inför verksamhetsplan 2023. Frågan tas med in i eventuellt nytt avtal.

Upplevda oklarheter finns kring vad centrumet är och ska göra. Rekommendationen var att skapa en tydligare uppgift (USP) för centrumet. Klargöra vad som är huvuduppgiften och vad som är sekundära uppgifter.

Åtgärder: Se ovanstående åtgärd.

Det framkom behov av bättre kommunikation mellan styrelse och samordningsgrupp där rekommendationen var att ha en gemensam strategidag. Sedan lyftes också behov av ett forum där de olika representanterna kan föra dialog.

Åtgärder: Planeras under våren 2023. Del av verksamhetsplan 2023.

Värt att ha koll på de strategiska innovationsprogrammen.

Åtgärder: Ingen specifik åtgärd angavs utan görs enligt ordinarie verksamhet.

Bilaga 3: Vad är ett Urban Futures projekt?

Till strategin finns också kriterier för vad som kan definieras som ett Urban Futures projekt? Det handlar om:

- huvudsakligen ryms inom centrumets fokusområden och har sin utgångspunkt i en utmaning som motiverar samverkan mellan centrumets partnerorganisationer.
- Involverar minst två av centrumets partnerorganisationer, varav minst en representerar offentlig sektor.
- Involverar både praktik (verksamheter inom offentlig sektor, civilsamhället och näringsliv) och akademi.
- Arbetar med och/eller för medskapande.
- Bidrar till tydlig nytta i både de offentliga och akademiska partnerorganisationernas arbete för hållbar stadsutveckling